

MODUL TIZIMI ASOSIDA ISHLAB CHIQILGAN KIMYO DARSLARI SAMARADORLIGI

Mirzaaliyeva Gulira'no Mirzaanvar qizi

Namangan davlat insitituti magistri

Sattarova Dilfuza Maqsudovna

Namangan davlat insitituti kimyo fanlari dotsenti

E-mail: Guliranomirzaaliyeva71@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqola hozirda nafaqat kimyo fanlari balki barcha fanlarning oldida muommoli bo'lib turgan masalalar yuzsidan qisqa tushunchalar va fikrlar berilgan. Kimyo fanida modulli tizimda o'qitish yo'llari yoritilgan.

Kalit so'zlar: modul, integratsiya, kuzatuv mezon, onotologik, epistemologik, komponentlar, integrative-modul, didaktik.

Modul tushunchalari — ma'lum bir hodisa, qoida, bo'lim yoki katta mavzu hamda ular bilan bog'liq tushunchalar to'plamini o'z ichiga oluvchi asosiy ilmiy birliklardir. Modulli ta'lim esa kelajakdagi samarali o'qitish tizimlaridan biri hisoblanadi, chunki u inson miyasining o'rganish mexanizmlariga yaxshi mos tushadi. Ushbu yondashuvning nazariy asosi sifatida bosh miya to'qimalarining modullarga bo'lingan tuzilishi olinadi. Modulli ta'lim turli fanlarda uzoq vaqtdan beri qo'llanilayotgan bo'lsa-da, ayniqsa kimyo yo'nalishida u kamroq tatbiq etilgan. Shu nuqtai nazardan, kimyo fanini modulli texnologiya asosida o'qitish mazmuni va dolzarbligi dolzarb mavzulardan biridir.

Dars rejasini tez va samarali tuzish uchun birinchi navbatda o'quv standartlarini yaxshi tashkil qilish zarur. Bu biroz murakkab bo'lishi mumkin. Shuning uchun o'quv dasturini boshqarilishi oson bo'limlarga ajratib, har bir mavzuni qachon o'qitishni rejalashtirish lozim. Standartlarni aniq bo'limlarga taqsimlash orqali yil davomida o'qitiladigan materiallarning aniq rejasini hosil bo'ladi. Bu esa haftalik dars rejasini tayyorlashda noaniqliklarni bartaraf etadi va zarur mazmunni to'liq qamrab olishni ta'minlaydi. Bo'lim rejalari tayyor bo'lsa, dars rejasini tuzish ancha osonlashadi. Oddiy dars rejasini shablonidan foydalanish jarayonini yanada samarali qiladi. Ushbu shablon dars maqsadlari, zarur materiallar, bajariladigan faoliyatlar va baholash vositalarini o'z ichiga olishi kerak. Eng muhimi, u kuzatuv mezonigizga mos kelishi lozim, bu esa kuzatuv jarayonini stresssiz o'tkazishga yordam beradi. Har safar bir xil tuzilmani qo'llash dars tafsilotlarini tez va samarali kiritishni ta'minlaydi, shuningdek, darslarning puxta va tizimli bo'lishini kafolatlaydi. Natijada, o'quvchilar har kuni nima kutishlarini aniq bilib, kutilmagan holatlarga duch kelmaydilar.

Integratsiyalashgan o'quv jarayonini shakllantirishda quyidagi bosqichlar muhim rol o'ynaydi: Birinchi navbatda, bu jarayonning muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zarur asosiy shart-sharoitlar — ya'ni bilimlarning tabiati (ontologik), uni tushunish usullari (epistemologik) hamda ijtimoiy va amaliy omillar aniqlanadi. So'ngra, avvaldan belgilangan asosiy elementlar (komponentlar) tanlab olinadi. Ushbu komponentlar ma'lum metod va mexanizmlar orqali bir butun tizimga integratsiya qilinadi. Natijada, yaxlitlashtirilgan o'qitish jarayoni samarali va mazmunli ta'limga olib keladi.

Integrativ-modulli texnologiyalarga asoslangan kimyo ta'limining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi bir qator muhim metodik shartlarning bajarilishiga bog'liq. Bular quyidagilardan iborat:

1. Didaktik to'liq axborot va funksional birliklardan foydalanish – o'quv jarayonida bilimlarning tizimli va izchil tarzda taqdim etilishi ta'minlanadi, bu esa o'quvchilarning mavzuni chuqur anglashiga xizmat qiladi.
2. Modullarning didaktik va kasbiy ahamiyati – o'quv mazmuni nafaqat nazariy bilimlarni, balki ularning amaliy va kasbiy faoliyatda qo'llanilishini ham qamrab olishi lozim.
3. Ta'lim maqsadlarining kompleks yondashuv asosida belgilanishi – modul tuzilmasi umumiy, maxsus va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak.
4. Kimyo faniga oid bilimlarning kasbiy tahlili – o'quvchilar egallagan bilimlarni real hayotiy va kasbiy vaziyatlarda qo'llay olish malakasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi.
5. Integrativ ta'lim mazmunining shakllantirilishi – kimyo boshqa fanlar bilan uzviy bog'liq holda o'rgatiladi, bu esa tarmoqlararo bilimlarni uyg'unlashtirish imkonini beradi.
6. Innovatsion va an'anaviy o'quv vositalaridan kompleks foydalanish – zamonaviy axborot texnologiyalari bilan birga, sinovdan o'tgan klassik usullardan ham samarali foydalaniladi. O'quv natijalarini ko'p bosqichli baholash tizimi – baholash faqat bilim darajasini emas, balki:
 - amaliy ko'nikmalar,
 - tizimli fikrlash qobiliyati,
 - o'quvga nisbatan ijobiy motivatsiya,
 - kimyo faniga va ilm-fanga bo'lgan qadriyatli munosabat,
 - kasbga tayyorgarlik darajasi va mustaqil ta'lim olib borish qobiliyatini ham qamrab oladi.Mazkur metodik shartlarning izchil tatbiq etilishi integrativ-modulli texnologiyaning samarali ishlashiga, shuningdek, o'quvchilarning chuqur va barqaror kimyoviy bilimlarga ega bo'lishiga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Muhayyo Boltabayeva, Nigora Yuldasheva, Azizbek G'oirov, "Oliy ta'lim tizimida kimyo fanini o'qitishda modulli o'qitish texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati", *Oriental renaissance: innovative, educational, natural and social sciences*, mart 2023, p 1012-1016.
2. <https://kelseyreavy.com/speed-up-lesson-planning>
3. Gavronskaya U.U. "Interactive teaching of chemical disciplines for students of pedagogical universities on the basis of a competence-based approach: Monograph". Sankt-Peterburg: Publishing house, RSPU 2008.
4. Lastochkin A.N. "Integrative-modular teaching of chemistry at the preparatory department of a pedagogical university". Sankt-Peterburg: Education, 1998.